

Azərbaycan Respublikası adından

QƏRAR

Bakı şəhəri

İş № 2(102)-1274/2019

15.02.2019

ALİ MƏHKƏMƏ

Azərbaycan Respublikası adından

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi

Mülki Kollegiyasının

QƏRARI

15 fevral 2019-cu il

İş№ 2(102)-1274/19

Bakı şəhəri

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası hakim İbayev Vəfəddin Ələm oğlunun sədrliyi və məruzəsi, hakimlər Mirzəliyev Əsəd Abdulla oğlu və Əliyev Ələsgər Əliabbas oğlundan ibarət tərkibdə, Xankişiyev Şafiq Fəyyaz oğlunun katibliyi, Cavabdehin vəkili Süleymanlı Elxan Bəhmən oğlunun iştirakı ilə, Cavabdehin Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 03 avqust 2018-ci il tarixli qətnaməsindən verdiyi kassasiya şikayəti üzrə işə baxaraq

MÜƏYYƏN ETDİ:

Cavabdeh Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 03 avqust 2018-ci il tarixli qətnaməsindən kassasiya şikayəti verərək, qətnamənin ləğv edilməsini, işin yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməsini xahiş etmişdir.

İşin halları:

İddiaçı “xxxx” Kommersiya Bankı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti cavabdehə qarşı kreditin, kredit faizlərinin, cərimənin ödənilməsi və tutmanın ipoteka predmetinə yöndəldilməsi tələbinə dair iddia ərizəsi ilə Bakı şəhəri Nizami rayon məhkəməsinə müraciət etmişdir.

Bakı şəhəri Nizami rayon məhkəməsinin 16 mart 2018-ci il tarixli qətnaməsi ilə (sədrlik edən F.Mirzəyev, iş № 2(007)-101/2018) iddia qismən təmin edilmiş, Cavabdehdən 6.951,46 ABŞ dolları əsas, 1.573,87 ABŞ dolları faiz, 5.000 ABŞ dolları cərimə, cəmi 13525,33 ABŞ dolları (ödəniş gününə Azərbaycan manatına olan məzənnə ilə) borcun və 30 manat məbləğində ödənilmiş dövlət rüsumunun “xxxx” Kommersiya Bankı Açıq Səhmdar

Cəmiyyətinin xeyrinə tutulması, tutmanın kreditin təminatı kimi bank qarşısında yüklü edilmiş, cavabdehə məxsus "Kia Sportage" markalı ** RP *** avtomobilə yönəldilməsini, avtomobilin açıq hərracdan satılmaqla realizə edilməsi, əldə ediləcək vəsaitdən Cavabdehin xxxx" Kommersiya Bankı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə olan borcunun ödənilməsi, iş üzrə keçirilmiş ekspertiza tədqiqatının dəyəri 50 manatın cavabdehdən tutularaq Azərbaycan Respublikası Dövlət Büdcəsinə ödənilməsi qət edilmiş, iddia tələbi qalan hissədə rədd edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 03 avqust 2018-ci il tarixli qətnaməsi ilə (hakimlər M.Məmmədov (sədrlik edən və məruzəçi), X.Sarıyev və H.Həmidov, iş№2(103)-7422/2018) cavabdehin apelyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, işüzrə Bakı şəhəri Nizami rayon məhkəməsinin 16 mart 2018-ci il tarixli qətnaməsi əsas və cərimə borclarının məbləğinin müəyyən edilməsi hissəsində dəyişdirilmiş, iddiaçı "xxxx" Kommersiya Bankı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə cavabdeh arasında 22 oktyabr 2012-ci il tarixdə bağlanmış "kredit müqaviləsi" üzrə əsas kredit borcunun ödənilməsi məqsəd ilə 6509 (altı min beş yüz doqquz) ABŞ dolları 80 (səksən) sent, ödənişin gecikdirilməsinə görə tətbiq olmuş cərimənin ödənilməsi məqsədi ilə 650 (altı yüz əlli) ABŞ dolları məbləğində pulun Cavabdehdən "xxxx" Kommersiya Bankı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin xeyrinə tutulması qət edilmiş, Nizami rayon məhkəməsinin hazırkı iş üzrə qəbul etdiyi 16 mart 2018-ci il tarixli qətnaməsi qalan hissədə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri:

Cavabdeh kassasiya şikayətini onunla əsaslandırmışdır ki, işə baxarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsi maddi və prosesual qanun pozuntularına yol vermişdir. Ona görə də, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 03 avqust 2018-ci iltarixli qətnaməsinin ləğv edilməsini, işin yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməsini xahiş edir.

Kassasiya şikayətinə qarşı verilmiş etiraz:

Kassasiya şikayətinə qarşı etiraz daxil olmamışdır.

Məhkəmə iclasında iştirak edənlərin izahatları:

Cavabdehin vəkili Süleymanlı Elxan Bəhmən oğlu göstərmişdir ki, işə baxarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsi maddi və prosesual hüquq normalarını düzgün tətbiq etməmiş, prosesual qanun pozuntularına yol vermişdir. Ona görə də, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 03 avqust 2018-ci iltarixli qətnaməsinin ləğv edilməsini, işin yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməsini xahiş edir.

Digər şəxslərməhkəmə iclasının vaxtı və yeri barədə lazımi qaydada xəbərdar edilmələrinə baxmayaraq məhkəmə iclasına gəlməmişlər. Məhkəmə kollegiyası onların iştirakı olmadan işə baxılmasını mümkün hesab etmişdir.

Hüquqi məsələlər:

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 416-cı maddəsinə müvafiq olaraq kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Qanunun tələbinə görə kassasiya instansiyası məhkəməsi işin faktiki hallarını araşdırmır, yalnız maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq olunub-olunmamasını yoxlayır. Kassasiya instansiyası tərəfindən işin faktiki halları yoxlanılmasa da apellyasiya instansiyası məhkəməsinin maddi və prosessual normaları düzgün tətbiq edib-etməməsini yoxlayarkən, hüquqi məsələlərin düzgün qiymətləndirilməsi üçün işin faktiki hallarının nəzərə alınması və onlara istinad olunması vacibdir. Kassasiya instansiyası məhkəməsinin işin müəyyənləşdirilmiş faktiki hallarına istinad etməsi faktiki halların yoxlanılması və araşdırılması hesab olunmamalıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, işin faktiki hallarının prosessual qanunvericiliyin tələblərinə riayət edilmədən müəyyən olunması ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun pözulmasına dəlalət etməklə mübahisənin hüquqi aktlarına təsir göstərə bilər.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi müəyyən etmişdir ki, 22 oktyabr 2012-ci il tarixli "Kredit müqaviləsindən" görə, Bank ilə cavabdeh arasında bağlanmış bu müqaviləyə əsasən Bank tərəfindən cavabdehə 60 ay müddətinə, illik 17 faiz dərəcəsi ilə 15.474 ABŞ dolları məbləğində kredit vermişdir.

"Kredit müqaviləsi" üzrə öhdəliklərin icrasının təminatı olaraq, cavabdeh, özünə məxsus avtomobili Bankın xeyrinə ipoteka üzə yüklü etmiş və bu barədə Bank ilə onun arasında 22.10.2012-ci il tarixdə "Girov müqaviləsi" bağlanmışdır.

Bankın təqdim etdiyi "Maliyyə arayışından" görə, cavabdehin 22.10.2017-ci il tarixə Banka olan əsas borcu 6.951,46 ABŞ dolları, faiz borcu 1.573,87 ABŞ dolları, dəbbə pulu isə 8.344,79 ABŞ dolları təşkil edir.

Rayon Məhkəməsi tərəfindən işə baxılan zaman iki dəfə məhkəmə-mühasibatlıq ekspertizası təyin edilmiş və ekspertizanın keçirilməsi Ədliyyə Nazirliyinin Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzinə həvalə olunmuşdur. Cavabdehin qeyd etdiyindən fərqli olaraq, Məhkəmə Ekspertiza Mərkəzinin verdiyi hər iki rəydə (06.04.2017-ci il tarixli, 4868 nömrəli rəy və 25.01.2018 tarixli, 14613 nömrəli rəy) eyni nəticəyə gəlinmiş, cavabdehin Banka 02.07.2016-cı il tarixə olan əsas kredit borcunun məbləği 6.509,80 ABŞ dolları, faiz borcu isə 12,30 ABŞ dolları məbləğində müəyyən edilmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisəli hüquq münasibətinə Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 739.1, 421.1, 422.1, 385.1, 442, 445.1, 445.2.1, 448, 467, 269.1, 319.1-ci maddələrini, "İpoteka haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 33, 34.1-ci maddələrini tətbiq etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 385.1-ci maddəsinə əsasən, öhdəliyə əsasən bir şəxs (borclu) başqa şəxsin (kreditorun) xeyrinə müəyyən hərəkəti etməlidir, məsələn, pul ödəməli, əmlak verməli, iş görməli, xidmətlər göstərməli və i.a. və ya müəyyən hərəkətdən çəkinməlidir, kreditorun isə borcludan vəzifəsinin icrasını tələb etmək hüququ vardır.

Mülki Məcəllənin 739.1-ci maddəsinə əsasən, borc müqaviləsinə görə, iştirakçılardan biri (borc verən) pula və ya digər əvəz edilən əşyalara mülkiyyət hüququnu digər iştirakçıya (borc alan) keçirməyi öhdəsinə götürür, digər iştirakçı (borc alan) isə aldığı borcunu müvafiq olaraq pul və ya eyni keyfiyyətdə və miqdarda olan eyni növlü əşyalar şəklində borc verənə qaytarmağı öhdəsinə götürür.

Mülki Məcəllənin 319.1-ci maddəsinə görə, əgər borclu icrasını təmin etmək üçün əşyanın ipotekaya verildiyi öhdəliklərin yerinə yetirilməsini gecikdirmişsə, ipoteka saxlayan ipoteka ilə yüklü edilmiş obyektə açıq hərracda satmaq hüququna malikdir.

Mülki Məcəllənin 442-ci maddəsinin tələbinə görə, öhdəliyin icra edilməməsi dedikdə onun pözulması və ya lazımınca icra edilməməsi (vaxtında icra edilməməsi, mallarda, işlərdə və xidmətlərdə qüsurlarla və ya öhdəliyin məzmunu ilə müəyyənləşdirilmiş digər şərtləri pozmaqla icra edilməsi) başa düşülür.

Mülki Məcəllənin 445.1-ci maddəsinə əsasən, icranı gecikdirmiş borclu gecikdirmə nəticəsində vurduğu zərər üçün kreditor qarşısında məsuliyyət daşıyır.

Mülki Məcəllənin 445.2.1-ci maddəsinin tələbinə görə, öhdəliyin onun icrası üçün müəyyənləşdirilmiş müddətdə icra edilməməsi borclunun icranı gecikdirməsi sayılır.

Mülki Məcəllənin 448-ci maddəsinə müvafiq olaraq, əgər bu Məcəllə və müqavilə ilə ayrı qayda müəyyənləşdirilməyibsə, borclu onun risk dairəsinə daxil olan öhdəliklərin icra edilmədiyini bütün hallar üçün cavabdehdir. Borclu öz öhdəliklərinin hər bir təqsirli pozuntusu (hərəkət və ya hərəkətsizlik) üçün məsuliyyət daşıyır.

Müki Məcəllənin 467-ci maddəsində göstərilir ki, məhkəmə işin hallarını nəzərə alaraq tənəsübsüz surətdə yüksək dəbbə pulunu azalda bilər. Tənəsüb müəyyənləşdirilərkən kreditorun həm əmlak mənafeleəri, həm də bütün əsaslı mənafeleəri nəzərə alınır. Dəbbə pulu ödənildikdən sonra onun miqdarının azaldılması istisna edilir.

“İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 33-cü maddəsində qeyd edilir ki, borclu əsas öhdəliyi icra etmədikdə və ya lazımcıca icra etmədikdə tutma ipoteka saxlayanın tələbinin ödənilməsi üçün ipoteka predmetinə yönəldilə bilər.

Həmin Qanunun 34.1-ci maddəsinə görə, əsas öhdəliyin, yaxud onun bir hissəsinin vaxtında icra olunmaması, əsas öhdəlik üzrə faizlərin ödənilməsi müddətlərinin ardıcıl olaraq iki dəfə pozulması, ipoteka müqaviləsində nəzərdə tutulmuş və ipoteka saxlayana ipotekaya tutuma yönəltmək hüququ verən şərtin yerinə yetirilməməsi və bu Qanunda nəzərdə tutulmuş digər hallarda ipoteka saxlayanın ipoteka predmetinə yönəldilməsi hüququnu yaradır.

Cavabdeh kassasiya şikayətində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsinin əsaslarından biri kimi, Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 9-cu maddəsinə ona istinad edərək qeyd etmişdir ki, “ iş materiallarında Xətai rayon məhkəməsi tərəfindən iddia və məhkəmə prosesi barədə cavabdehin məlumatlandırılması, eləcə də qətnaməni alması barədə heç bir sübut olmadığı halda Bakı Apellyasiya Məhkəməsi bu hala diqqət yetirməmişdir.”

Məhkəmə kollegiyası mülki işlərə baxılarkən çəkişmə prinsipinin gözlənilməsinə önəm verir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 9-cu maddəsi müəyyən edir ki, ədalət mühakiməsi, çəkişmə və tərəflərin bərabərliyi əsasında keçirilir. Məcəllədə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa məhkəmədə mübahisəyə işdə iştirak edən şəxslər çağırılıb dindirilmədikdə baxıla bilməz. İşdə iştirak edən şəxslər öz tələblərini əsaslandırıdığı dəlillər, sübutlar və hüquqi nəticələr barədə biri-birinə məlumat verməyə borcludur ki, digər tərəf bunlara qarşı özünün müdafiəsini təşkil edə bilsin. Hakim bütün hallarda prosesin çəkişmə prinsipini təmin etməlidir. O öz qərarını yalnız tərəflərin çəkişmə prinsipinə əsasən müzakirə etdiyi dəlillərlə, onların verdiyi izahatlarla, sənədlərlə əsaslandırılmalıdır. Məhkəmə, qərarını tərəfləri dəvət etmədən özünün qulluq mövqeyinə görə irəli sürdüyü hüquqi dəlillərlə əsaslandırıla bilməz.

Məhkəmədə çəkişmə prinsipi prosesual funksiyaların ciddi olaraq fərqləndirilməsində tərəflərin prosesual bərabərliyində və məhkəmənin tərəflərə münasibətdə müstəqil vəziyyətində təzahür edir. Çəkişmə və tərəflərin bərabərliyi prinsipi tərəflərə bərabər prosesual imkanların verilməsini nəzərdə tutmalıdır.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi “Ankerl v. Switzerland” iş üzrə qərarında qeyd etmişdir ki, əks maraqların toqquşduğu məhkəmə prosesində tərəflərin bərabərliyi onu nəzərdə tutur ki, hər bir tərəf öz sübutlarını digər tərəfin ona münasibətdə heç bir üstünlüyə malik olmadığı şəraitdə təqdim etmək üçün ağılabatan imkana malik olmalıdır. Tərəflərin prosesdə bərabərliyinin təmin edilməsi isə məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilməlidir. Məhkəmələr üçün heç bir sübutun qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi olmamalı və onlar işin faktiki hallarını məhz məhkəmə baxışı zamanı araşdırdığı sübutlar əsasında müəyyən etməli, qərarlarının qanuniliyi və əsaslılığını təmin etməlidirlər.

Göstərilənlərlə yanaşı məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, iş materiallarının 21, 29, 33, 82-ci vərəqlərində olan protokollardan görünür ki, cavabdeh məhkəmənin iclaslarında iştirak etmişdir. Həmçinin, birinci instansiyası məhkəməsi 06 mart 2018-ci il tarixli bildirişlə məhkəmə iclasının vaxtı və yeri barədə cavabdehi məlumatlandırmış, cavabdeh ona ünvanlanmış bildirişi həmin tarixdə qəbul etmiş və bu barədə iş materiallarının 111-ci vərəqində olan xəbərnəməyə imza etmişdir. Bundan əlavə iş materiallarının 118-ci vərəqində olan xəbərnəmədən məlum olur ki, cavabdeh Nizami rayon məhkəməsinin 16 mart 2018-ci il tarixli qətnaməsinə 21 aprel 2018-ci il tarixdə xəbərnəməyə imza etməklə almışdır. Cavabdeh apellyasiya şikayətində də birinci instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinə 21 aprel 2018-ci il tarixdə aldığı qeyd etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, belə olan halda apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən Mülki Prosesual Məcəllənin 9-cu maddəsinin tələblərinin pozulmasından söhbət gedə bilməz.

Kassasiya şikayətinin dəlillərindən biri də ondan ibarətdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi sübutlara düzgün hüquqi qiymət verməmiş, işin hallarına qeyri-obyektiv yanaşaraq tamamilə əsassız qətnamə qəbul etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası mülki işlərə məhkəmə qaydasında baxılarkən sübutlara düzgün hüquqi qiymət verilməsinə önəm verir. Belə ki, mülki prosessual qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq məhkəmə qətnamənin əsaslandırıcı hissəsində sübutları sadalamaqla kifayətlənməməli hər bir sübutun o cümlədən şahid ifadələrinin məzmunu qətnamədə şərh edilməli, sübutlar əlaqələndirilməli, araşdırılan sübutların qəbul edilib-edilməməsinin səbəbləri aydın göstərilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun "S.Əliyevanın şikayəti ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Mülki İşlər üzrə Məhkəmə Kollegiyasının 28 dekabr 2004-cü il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və Qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair" 31 may 2006-cı il tarixli qərarında göstərilir ki, "məhkəmə özü tərəfindən müəyyən olunmuş işin hallarını və qənaətini formalaşdıran sübutları, bu və ya digər sübutları rədd etmək üçün istinad etdiyi dəlilləri və rəhbər tutduğu qanunları qətnamədə göstərməklə onu hüquqi cəhətdən əsaslandırmalıdır.

Məhkəmə sübutları sadalamaqla kifayətlənməməli, hər bir sübutun, o cümlədən şahid ifadələrinin məzmunu qətnamədə şərh edilməli, sübutlar əlaqələndirilməli, araşdırılan sübutların qəbul edilib-edilməməsinin səbəbləri aydın göstərilməlidir".

Göstərilənlərlə yanaşı məhkəmə kollegiyası qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, kassasiya şikayətinin həmin dəlili iş materialları ilə təsdiq olunmur. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi iş üzrə sübutları araşdırmış, onlara ayrı-ayrılıqda və məcmu halında hüquqi qiymət vermişdir.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi iş üzrə müəyyən etdiyi faktiki hallara maddi hüquq normalarını düzgün tətbiq etmiş, prosessual qanun pozuntularına yol verməmişdir.

Kassasiya şikayətinə baxılmasının nəticələri:

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, mülki işə baxıldıqda hüquq normaları düzgün tətbiq olunmuş, qətnamənin ləğvi üçün əsas olan maddi və prosessual qanun pozuntularına yol verilməmişdir.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 03 avqust 2018-ci iltarixli qətnaməsinin ləğv edilməsi üçün əsas hesab edilmir.

Yuxarıda şərh edilənlərə əsasən və Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 416-419-cu maddələrini rəhbər tutaraq məhkəmə kollegiyası

QƏRARA ALIR:

Kassasiya şikayəti təmin edilməsin.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 03 avqust 2018-ci iltarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılsın.

Qərar qəbul edildiyi andan qüvvəyə minir.

Sədrlik edən:

Əsli ilə düzdür.

Ali Məhkəmənin hakimi

Vəfəddin İbayev